

זְהוּ שְׁכַתוּב עֵץ חַיִּים בְּהַ, לְמַחְזִיקִים בְּהַ, לֹא תִלִּין בּוֹ נִבְלָתוֹ, שְׁהוּא הַחֲטָא שְׁחָטָא בְּיוֹם, לֹא תִלִּין עִמּוֹ בְּלִילָהּ, שְׁמִיד יָשׁוּב בְּתִשְׁבּוּכָהּ, כְּמוֹ שְׁבָאָרוֹ בְּעֵלֵי הַמְּשָׁנָה, אִם רָאִיתָ תִּלְמִיד חֲכָם שְׁחָטָא בְּיוֹם, אֵל תִּהְרַהֵר אַחֲרָיו בְּלִילָהּ, שְׁוֹדָאֵי עֵשָׂה תִּשְׁוֹבָהּ. (שְׁמָא עֵשָׂה תִּשְׁוֹבָהּ, שְׁמָא יַעֲלֶה

בְּדַעְתָּךְ! אֵלָא תֹאמַר וְדָאֵי עֵשָׂה תִּשְׁוֹבָהּ).

וְעוֹד לֹא תִלִּין נִבְלָתוֹ עַל הָעֵץ - זֶה תִּלְמִיד חֲכָם, נִבְלָתוֹ - זֹו בֵּית עִם הָאָרֶץ שְׁהִיא רַמְשׁ, שְׁאִם אִתָּהּ תוֹלָה אוֹתָהּ בּוֹ - אוֹ קוֹבְרָה אוֹ קוֹבְרָתוֹ, וְזֶהוּ כִּי קְבוֹר תִּקְבְּרֶנּוּ, כִּי קְבוֹר - הוּא אוֹתָהּ, אוֹ תִּקְבְּרֶנּוּ - הִיא אוֹתוֹ, וְאִשָּׁה זֹו לֹא נִקְרָאת הַזְּוֹג וְהַיְחוד שְׁלוֹ, אֵלָא הִיא כְּמִשָּׂא תְלוּי עֲלִיו, כְּנֹחַשׁ קְשׁוֹר עַל צְנָאוֹ, וּמִשׁוּם כֶּף כִּי קָלַלְתָּ אֱלֹהִים תְלוּי, שְׁהִיא קָלְלָהּ שְׁהוֹרַגְתָּ אוֹתוֹ אוֹ מְבִיאָה אוֹתוֹ לְיַדֵּי עֲנִיּוֹת.

דְּבַר אַחַר לֹא תִלִּין נִבְלָתוֹ עַל הָעֵץ - זֹו שְׁכַת, שְׁיִוְרַשׁ בְּהַ אָדָם נִשְׁמָה יִתְרָה, לֹא צְרִיף לְהִרְאוֹת לְפָנֶיהָ הַנֶּפֶשׁ שְׁשׁוֹלְטַת בְּאָדָם בַּיּוֹם הַחַל בְּמִלְאָכָה שְׁאִסּוּרָה בְּשַׁבָּת, אֵלָא קְבוֹר תִּקְבְּרֶנּוּ בְּיוֹם הַהוּא, שְׁלֹא תִרְאֶה לְפָנֶי זְכוֹר וְשְׁמוֹר שֶׁל שְׁכַת, וּבְשִׁבְלִילָהּ נֹאמַר שֶׁל נְעֻלִיךָ מְעַל רְגְלִיךָ כִּי הַמְּקוֹם אֲשֶׁר אִתָּה עוֹמֵד עֲלָיו אֲדַמַּת קִדְשׁ הוּא, וְלֹא תִטְמָא אֶת אֲדַמְתָּךְ, שְׁנִשְׁמָה יִתְרָה הִיא אָרֶץ יִשְׂרָאֵל שְׁלִמְעֵלָה, אֲדַמַּת קִדְשׁ, שְׁנֹאמַר בְּהַ קִדְשׁ יִשְׂרָאֵל לִיהו"ה.

וְעוֹד לֹא תִלִּין נִבְלָתוֹ עַל הָעֵץ - זֶה אָדָם שְׁהוּא נָבֵל, עֲלָיו נֹאמַר כֹּל הַמְּעַמִּיד תִּלְמִיד שְׁאִינוּ הַגּוֹן כְּאֵלוֹ מְעַמִּיד אֲשֶׁרָה, וּמִשׁוּם זֶה לֹא תִלִּין נִבְלָתוֹ עַל הָעֵץ, שְׁהוּא

וּבְגִין דָּא לֹא תִלִּין נִבְלָתוֹ עַל הָעֵץ דְּאִיהוּ עֵץ הַחַיִּים. דְּבַר אַחַר לֹא תִלִּין

דְּכַתִּיב (מְשַׁלֵּי ג יח) עֵץ חַיִּים הִיא לְמַחְזִיקִים בְּהַ, לֹא תִלִּין בּוֹ נִבְלָתוֹ, דְּאִיהִי חוֹבָה דְּחָב בְּיוֹמָא לֹא תִלִּין עִמָּיה בְּלִילָהּ, דְּמִיד יִתּוּב בְּתִיּוּבָתָא, כְּמָה דְּאוּקְמוּהּ מְאָרִי מִתְנִיתִין אִם רָאִיתָ תִּלְמִיד חֲכָם שְׁחָטָא בְּיוֹם אֵל תִּהְרַהֵר אַחֲרָיו בְּלִילָהּ, דְּוֹדָאֵי עֵשָׂה תִּשְׁוֹבָהּ, (נ"א שְׁמָא עֵשָׂה תִּשְׁוֹבָהּ, שְׁמָא סְלָקָא דַּעְתָּךְ, אֵלָא אִימָא וְדָאֵי עֵשָׂה תִּשְׁוֹבָהּ).

וְעוֹד לֹא תִלִּין נִבְלָתוֹ עַל הָעֵץ, דָּא תִּלְמִיד חֲכָם, נִבְלָתוֹ דָּא בֵּית עִם הָאָרֶץ דְּאִיהִי רִיחְשָׂא, דָּאִם אִנְתָּ תִּלְיָא לָהּ בֵּיהּ, אוֹ קוֹבְרָה אוֹ קוֹבְרָתוֹ, וְדָא אִיהוּ (דְּבָרִים כ"א כג) כִּי קְבוֹר תִּקְבְּרֶנּוּ, כִּי קְבוֹר הוּא לָהּ אוֹ תִּקְבְּרֶנּוּ אִיהִי לִיהּ, וְאִתְתָּא דָּא לֹאוּ אִקְרִי זְוִיגָא וְיִחודָא דִּילִיָּהּ, אֵלָא אִיהִי כְּמִטּוּלָא תִּלְיָא עֲלִיהּ, כְּהוּיָא קְשִׁיר עַל קַדְלִיָּהּ, וּבְגִין דָּא (ש"ס) כִּי קָלַלְתָּ אֱלֹהִים תְלוּי, דְּאִיהִי קָלְלָהּ, דְּקִטִּילַת לִיהּ אוֹ אִיִּתִּי לִיהּ לְיַדֵּי עֲנִיּוֹתָא.

דְּבַר אַחַר לֹא תִלִּין נִבְלָתוֹ עַל הָעֵץ, דָּא שְׁכַת, דְּיִרִית בֵּיהּ בַּר נִשׁ נִשְׁמָה יִתְרָה, לֹא צְרִיף לְאִתְחַזְיָא קְדַמָּהּ נִפְשָׁא דְּשִׁלְטָא בְּבַר נִשׁ בְּיוֹמִין דְּחוֹל, בְּמִלְאָכָה דְּאִיהִי אִסּוּרָה בְּשַׁבָּת, אֵלָא קְבוֹר תִּקְבְּרֶנּוּ בְּיוֹם הַהוּא, דְּלֹא אִתְחַזְיָא קְדָם זְכוֹר וְשְׁמוֹר דְּשַׁבָּת, וּבְגִינָהּ אִתְמַר (שְׁמוֹת ה' ה) שֶׁל נְעֻלִיךָ מְעַל רְגְלִיךָ כִּי הַמְּקוֹם אֲשֶׁר אִתָּה עוֹמֵד עֲלָיו אֲדַמַּת קִדְשׁ הוּא, (דְּבָרִים כ"א כג) וְלֹא תִטְמָא אֶת אֲדַמְתָּךְ, דְּנִשְׁמָתָא יִתְרָה אִיהִי אָרֶץ יִשְׂרָאֵל דְּלְעִילָא, אֲדַמַּת קִדְשׁ, דְּאִתְמַר בְּהַ (יִרְמִיָּה ב' ג) קִדְשׁ יִשְׂרָאֵל לִיהו"ה.

וְעוֹד לֹא תִלִּין נִבְלָתוֹ עַל הָעֵץ דָּא בַּר נִשׁ דְּאִיהוּ נָבֵל, עֲלִיהּ אִתְמַר כֹּל הַמְּעַמִּיד תִּלְמִיד דְּלֹאוּ אִיהוּ הַגּוֹן כְּאֵלוֹ מְעַמִּיד אֲשֶׁרָה,

וּבְגִין דָּא לֹא תִלִּין נִבְלָתוֹ עַל הָעֵץ דְּאִיהוּ עֵץ הַחַיִּים. דְּבַר אַחַר לֹא תִלִּין

וְגוֹמַר, הָעֵץ אֵלַיִן יִשְׂרָאֵל דְּאִתְמַר בְּהוּ (ד' קמ"ב)
 ו"א (ישעיה ס"ה כ"ב) כִּימִי הָעֵץ יָמִי עָמִי, חוּבָא
 דְּעַבְדוּ עִם נָבֶל, לֹא תְהֵא תְלִיא לִיָּה בִּישְׂרָאֵל,
 דְּכַד עַבְדוּ יַת עֲגֻלָּא חֲשִׁיב מִשְׁה דִּישְׂרָאֵל עַבְדוּ
 לִיָּה, וְאָמַר (שמות לב י"א) לָמָּה יְהוּ"ה יַחֲרֶה אַפָּךְ
 בְּעַמֶּךָ, אָמַר לִיָּה קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא (שם) לָךְ
 רַד פִּי שַׁחַת עַמֶּךָ, מִיַּד נַחֲת וְחִזָּא עֲגֻל דִּיּוֹקְנָא
 דְּשׁוּר וְחִמּוּר, שְׂאִיל לִיָּה מָאן עַבְד לָךְ, אָמַר
 חִמּוּר, עֲרַב רַב (יחזקאל כ"ג) אֲשֶׁר בְּשׁוּר חִמּוּרִים
 בְּשָׂרָם, שׁוּר אָמַר נָמִי הַכִּי, טַבְעַת דְּעֵלָּה מְזַל
 שׁוּר בְּזַמְנָא דְּאִתְמַר בְּעֲרַב רַב (שמות לב"ג) וַיִּתְפָּרְקוּ
 כָּל הָעָם אֶת נַזְמֵי הַזֹּהָב, אֲזַדְמַנַּת תַּפְּזֵן, וְאַרְמִי
 כִּלָּא אַהֲרֹן בְּנוּרָא, וְנִפְקַת עֲגֻלָּא דִּיּוֹקְנָא דְּשׁוּר
 וְחִמּוּר, בְּהוּא זְמַנָּא צְוּוּחַת רוּחַ הַקֹּדֶשׁ
 וְאָמַרְתָּ, (ישעיה א' ג') יָדַע שׁוּר קוּנְהוּ וְחִמּוּר אַבוּס
 בְּעֵלָיו, יִשְׂרָאֵל לֹא יָדַע עָמִי לֹא הַתְּבוּנָן.

וְרִשְׁיַעֲיָא מָה חֲזוּ לְמַעַבְד עֲגֻל, אֶלָּא וְדַאי
 אֵינּוּן הוּוּ מְכַשְׁפִּין דְּפְרַעָה, יוֹנוּ"ס
 וַיִּמְבְּרוּ"ס בְּנֵי בַלְעָם, דְּאִתְמַר בְּהוּן (שמות ח'
 א) וַיַּעֲשׂוּ כֵן הַחֲרֻטָּמִים בְּלִטְיָהֶם, וְחֲזוּ דְלָא
 הָוָה מַמְשׁוּ בְּהוּן, אַתְחַזְרוּ עִמִּיהָ דְּמִשְׁה
 וְקַבִּילוּ בְרִית מִיָּלָה, וְקוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא דִּידַע
 גְּלוּיִים וְסַתִּירִין, דְּהָוָה יָדַע בְּהוּן דְּאֵינּוּן מַגְזַעָא
 בִּישָׂא, כַּד הָוָה נַחְתָּא שְׂכִינְתָּא אִתְמַר בְּהָ (שם)
 יד' (ט') וַיִּסַּע מִלֶּאֱךָ הָאֱלֹהִים הַהֶלֶךְ לְפָנַי מִחֲנָה
 יִשְׂרָאֵל, וְלֹא אָמַר לְפָנַי הָעָם, וּבְגִין דָּא נָטְלוּ
 קְנָאָה בְּלַבֵּייהוּ, וְאָמְרוּ (שם לב"א) קוּם עֲשֵׂה לָנוּ
 אֱלֹהִים אֲשֶׁר יִלְכוּ לְפָנֵינוּ, כְּגוּוֹנָא דְּהָוָה אָזִיל
 קְדַמֵּיכוּ, וּבְגִין דָּא עַבְדוּ יַת עֲגֻלָּא בְּחַרְשִׁין
 דְּלֵהוּן, וְדָא אִיהוּ יָדַע שׁוּר קוּנְהוּ וְכוּ', יִשְׂרָאֵל
 לֹא יָדַע חַרְשִׁין, עָמִי אַהֲרֹן וּמִשְׁה בְּנֵי עַמְרָם
 לֹא הַתְּבוּנָנוּ, וְדָא אִיהוּ לֹא תְלִין נְבֻלְתוּ עַל
 הָזָה שֶׁל עִם נָבֶל, לֹא תְלִין נְבֻלְתוּ עַל הָעֵץ, שְׁהֶם יִשְׂרָאֵל. דְּכַר אַחַר לֹא תְלִין וְכוּ', זֶה גַר שְׂלָא

עֵץ הַחַיִּים. דְּכַר אַחַר לֹא תְלִין
 וְגוֹמַר, הָעֵץ - אֵלוּ יִשְׂרָאֵל,
 שְׁנַאֲמַר בְּהֶם כִּימִי הָעֵץ יָמִי עָמִי,
 הַחֲטָא שְׁעָשׂוּ עִם נָבֶל, אַל תַּתְּלֵה
 אוֹתוֹ בִּישְׂרָאֵל, שְׂכַשְׁעָשׂוּ אֶת
 הָעֲגֻל, חֲשִׁיב מִשְׁה שִׁישְׂרָאֵל עָשׂוּ
 אוֹתוֹ, וְאָמַר לָמָּה יְהוּ"ה יַחֲרֶה
 אַפָּךְ בְּעַמֶּךָ. אָמַר לוֹ הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ
 הוּא, לָךְ רַד פִּי שַׁחַת עַמֶּךָ. מִיַּד
 יָרַד וְרָאָה עֲגֻל, דִּיּוֹקְנָן שֶׁל שׁוּר
 וְחִמּוּר, שְׂאִיל אוֹתוֹ, מִי עָשָׂה
 אוֹתָךְ? אָמַר הַחִמּוּר, הָעֲרַב רַב
 אֲשֶׁר בְּשׁוּר חִמּוּרִים בְּשָׂרָם. גַּם
 הַשׁוּר אָמַר כֶּף. הַטַּבְעַת שְׁעֵלִיָּה
 מְזַל שׁוּר, בְּזַמְנָא שְׁנַאֲמַר בְּעֲרַב רַב
 וַיִּתְפָּרְקוּ כָּל הָעָם אֶת נַזְמֵי הַזֹּהָב,
 הַזְּדַמְנָן לְשָׁם, וְזָרַק הַכֹּל אַהֲרֹן
 לְאֵשׁ, וַיֵּצֵא עֲגֻל, דִּיּוֹקְנָן שֶׁל שׁוּר
 וְחִמּוּר. בְּאוֹתוֹ זְמַן צְוּוּחַת רוּחַ
 הַקֹּדֶשׁ וְאָמַרְהָ, יָדַע שׁוּר קוּנְהוּ
 וְחִמּוּר אַבוּס בְּעֵלָיו, יִשְׂרָאֵל לֹא
 יָדַע עָמִי לֹא הַתְּבוּנָן.

זְמַנָּא רָאוּ הַרְשָׁעִים לַעֲשׂוֹת עֲגֻל?
 אֶלָּא וְדַאי הֵם הָיוּ הַמְכַשְׁפִּים שֶׁל
 פְּרַעָה, יוֹנוּ"ס וַיִּמְבְּרוּ"ס בְּנֵי
 בַלְעָם, שְׁנַאֲמַר בְּהֶם וַיַּעֲשׂוּ כֵן
 הַחֲרֻטָּמִים בְּלִטְיָהֶם, וְרָאוּ שְׂלָא
 הָיָה בְּהֶם מַפְשׁוּת, וְחֲזָרוּ עִם
 מִשְׁה וְקַבִּלוּ בְרִית מִיָּלָה, וְהַקְּדוֹשׁ
 בְּרוּךְ הוּא שְׂיֹדַע גְּלוּיֹת
 וְנִסְתָּרוֹת, שְׁהִיָּה יוֹדַע בְּהֶם שְׁהֶם
 מַגְזַע רַע, כְּשֶׁהִיָּתָה יוֹרְדַת שְׂכִינְהָ,
 נֶאֱמַר בְּהָ וַיִּסַּע מִלֶּאֱךָ הָאֱלֹהִים
 הַהֶלֶךְ לְפָנַי מִחֲנָה יִשְׂרָאֵל, וְלֹא
 אָמַר לְפָנַי הָעָם, וּמִשׁוּם זֶה נָטְלוּ
 קְנָאָה בְּלַבְסָם, וְאָמְרוּ קוּם עֲשֵׂה
 לָנוּ אֱלֹהִים אֲשֶׁר יִלְכוּ לְפָנֵינוּ, כְּמוֹ
 שְׁהִיָּה הוֹלֵךְ לְפָנֵיכֶם, וּמִשׁוּם זֶה
 עָשׂוּ אֶת הָעֲגֻל בְּכַשְׁפֵּיהֶם, וְזֶהוּ
 יָדַע שׁוּר קוּנְהוּ וְכוּ', יִשְׂרָאֵל לֹא
 יָדַע כְּשָׁפִים, עָמִי - אַהֲרֹן וּמִשְׁה
 בְּנֵי עַמְרָם - לֹא הַתְּבוּנָנוּ. וְזֶהוּ
 לֹא תְלִין נְבֻלְתוּ עַל הָעֵץ, הַחֲטָא
 לֹא תְלִין נְבֻלְתוּ עַל הָעֵץ, שְׁהֶם יִשְׂרָאֵל. דְּכַר אַחַר לֹא תְלִין וְכוּ', זֶה גַר שְׂלָא